

Josep Bestit, l'artista casteller

Dr. R. Balius i Juli

Castells (*)

Hi ha un desig a l'arrel
de cada home que puja:
cavalca l'esperit
per damunt de la carn.
Com més amunt, els cossos
es fan de pedra i d'àngel.
Els peus són una escala
sobre neguits i afanys.
¿Qui no vol, per bandera,
tocar el cel amb les mans?

Olga Xirinacs. (agost, 1984).

(*) Poesia escrita expressament pel catàleg de l'exposició antològica itinerant de Josep Bestit.

Potser algú es preguntarà, per què parlem de castells sota l'epígraf **QUAN L'ESPORT ES FA ART**. Però, ¿quin tipus d'activitat són els nostres castells, torres i pilars? S'els ha considerat tradició, folklore, art, lleure, esport... i possiblement siguin una barreja de tots aquests conceptes. A més, l'antic i clàssic lema casteller, **força, equilibri, valor i seny**, escau perfectament per a definir les qualitats necessàries per a la pràctica de qualsevol esport, fins i tot dels més arriscats. Convinguem, doncs, que fer i desfer –carregar i descarregar– castells, torres i pilars té quelcom d'esport, en el qual tothom hi té cabuda. ¿Pot trobar-se una imatge més esportiva que la **pinya casteller**a? ¿Existeix un conjunt esportiu, en el qual sigui tan necessària la compenetració entre els components del grup, de forma que la fallida d'un d'ells impedeix el triomf absolut? En l'activitat casteller a no hi falta un element que és intrínsec a l'esport: la competitivitat. Qui hagi estat

Quizá alguien se preguntará, por qué hablamos de "castells" (nombre genérico otorgado a un conjunto de hombres i últimamente también mujeres, encaramados unos sobre los hombros de los otros, hasta conseguir diversos pisos de altura) bajo el epígrafe **CUANDO EL DEPORTE SE HACE ARTE**. ¿Pero qué tipo de actividad son nuestros "castells" (construcción de tres o más individuos por piso), "torres" (construcción de dos individuos por piso) y "pilars" (cada piso formado por un solo individuo)? Han sido considerados tradición, folklore, arte, ocio, deporte... y posiblemente sean una mezcla de todos estos conceptos. Además, el antiguo y clásico lema "casteller", **fuerza, equilibrio, valor y "seny" (ponderación mental)**, sirve perfectamente para definir las cualidades necesarias para la práctica de cualquier deporte, incluso los más arriesgados. *Convengamos pues que hacer y deshacer –"carregar i descarregar"– "castells", "torres" y "pilars" tiene algo de deporte, en el cual todos tienen un sitio. ¿Puede encontrarse una imagen más deportiva que la "pinya casteller" (conjunto de individuos que forman globalmente el primer piso del "castell")? ¿Existe un conjunto deportivo, en el cual sea tan necesaria la compenetración entre los componentes del grupo, de manera que el fallo de uno de ellos impide el triunfo absoluto? En la actividad "casteller", no falta un elemento que es intrínseco al deporte: la competitividad. Quien haya estado en Valls el día de Santa Úrsula, en Vilanova el de San Félix o en Tarragona el de Santa Tecla, habrá conocido toda la intensidad y la emoción de un concurso "casteller", que nada tie-*

Figura 1. Equip d'Espanya de Natació (1958); drets: Sr. Ugarte, Rodés, Granados, Satorre, Guerra i Sr. Sierra; ajupit: Josep Bestit.

a Valls per Santa Úrsula, a Vilanova per San Fèlix o a Tarragona per Santa Tecla, haurà conegut tota la intensitat i l'emoció d'un concurs casteller, que res ha d'envejar de la intensitat i de l'emoció de la més important competició esportiva.

Aquest món casteller, un dels símbols del nostre poble, ha trobat en Josep Bestit l'home que durant els últims anys li ha dedicat gairebé totalment la seva creativitat artística. Però, ¿qui és en Josep Bestit?

Josep Bestit i Carcasona nasqué a Barcelona l'any 1938, pocs dies abans que acabés la Guerra Civil espanyola, en el si d'una família amb arrels artístiques i esportives. El seu pare tenia un important negoci d'antiguitats i alhora era un destacat i popular jugador de futbol de l'Europa i del Barça. L'activitat esportiva d'en Bestit fou la natació, especialitzant-se en crawl i més tard en esquena. Fou campió de Catalunya infantil de crawl i campió absolut de Catalunya d'esquena moltes vegades. Sotscampió d'Espanya d'esquena diversos cops –“el canari Cabrera en barrà sempre el campionat”– i recordman estatal de 4.100 m lliures –amb Queralt, Rodés i Cugueró– a la difícil piscina de Montjuïc. Repetidament internacional, una malaltia li impedí assistir als Jocs Olímpics de Roma.

ne de envidiar de la intensidad y de la emoción de la más importante competición deportiva.

Este mundo “casteller” uno de los símbolos de nuestro pueblo, ha encontrado en Josep Bestit, el hombre, que durante los últimos años le ha dedicado casi totalmente la creatividad artística. Pero, ¿quién es Josep Bestit?

Josep Bestit y Carcasona, nació en Barcelona el año 1938, pocos días antes de que finalizara la Guerra Civil española, en el seno de una familia con raíces artísticas y deportivas. Su padre tenía un importante negocio de antigüedades y a la vez era un destacado jugador de fútbol del Europa y del Barça. La actividad deportiva de Bestit fue la natación, especializándose en crawl y más tarde en espalda. Fue campeón de Cataluña infantil de crawl y campeón absoluto de Cataluña de espalda en muchas ocasiones. Subcampeón de España de espalda muchas veces –“el canario Cabrera me cerró siempre el paso hacia el campeonato”– y recordman estatal de 4.100 m libras –con Queralt, Rodés i Cugueró– en la difícil piscina de Montjuïc. Repetidamente internacional, una enfermedad le impidió asistir a los Juegos Olímpicos de Roma. Creemos era interesante destacar el talento deportivo de Josep Bestit, porque posiblemente esté uni-

Creiem era interessant destacar el tarannà esportiu d'en Josep Bestit, perquè possiblement aquest, unit al seu patriotisme, li hagi estat factor essencial per a comprendre el fet casteller.

Inicià els estudis de dibuix a la Llotja de Barcelona i en aquesta època conegué al pintor Sebastià Junyer-Vidal, amic de Picasso i gran conegedor del món de la pintura. Bestit es considera deixeble de Junyer-Vidal, del qual va rebre fonamentalment orientacions tècniques i amistad, que li facilitaren els primers passos en el difícil camí de l'art. Per consell de Junyer-Vidal, que fins i tot li deixà una casa a Deià, estigué quatre anys –"tres estius i una flor d'ametller"–, diu Bestit pintant a Mallorca.

La seva primera exposició s'inaugurà l'any 1966 a la Galeria Syra de Barcelona. En ella presentà, amb èxit de crítica, olis i pastels amb temes de Barcelona, Tarragona i naturalment Mallorca. El pintor Vidal Gomà el presenta com a "un pintor de raça" que podria inscriure's en "les tendències del realisme líric". Repeteix exposicions a la mateixa galeria els anys 1969, amb visions panoràmiques barcelonines i al 1971, amb temes mariners captats a la platja de Vilanova. Aquesta última mostra, es presentà també a Saragossa i Vilanova. L'estudi dels barris baixos de Barcelona ocupa el seu interès entre 1970 i 1976, any en què presenta els resultats a l'habitual Galeria Syra. Enmig de tot això hi ha una bona quantitat d'exposicions col·lectives,

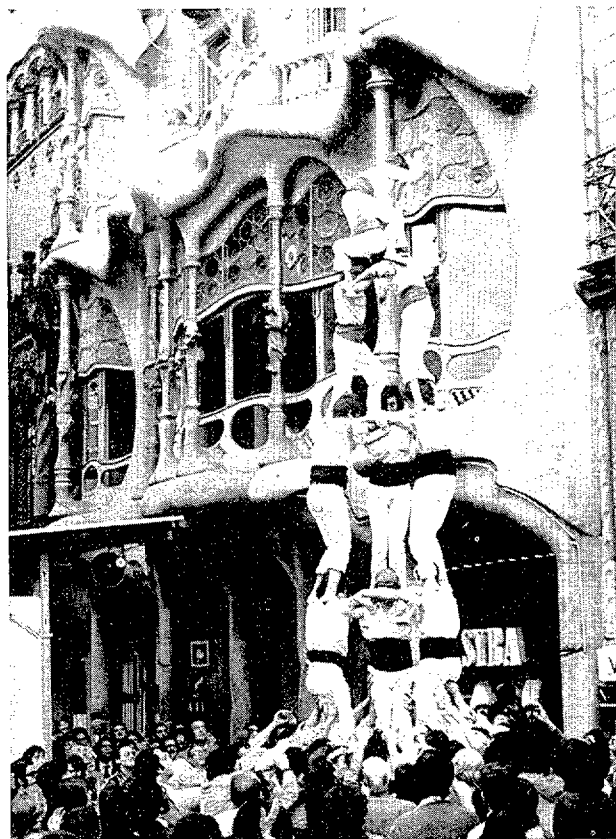

Figura 2. Inauguració de l'Homenatge als castellers. Barcelona, 1958.

Figura 3. Josep Bestit (foto: Dr. M. Sarró).

do a su patriotismo, ha sido factor esencial para comprender el hecho "casteller".

Inició los estudios de dibujo en la Llotja de Barcelona y en esta época conoció al pintor Sebastià Junyer-Vidal, amigo de Picasso y gran conocedor del mundo de la pintura. Bestit se considera discípulo de Junyer-Vidal, del cual recibió fundamentalmente orientaciones técnicas y amistad, que le facilitaron los primeros pasos en el difícil camino del arte. Por consejo de Junyer-Vidal, que incluso le dejó una casa en Deià, estuvo cuatro años –"tres veranos i una flor de almendro"–, dice Bestit, pintando en Mallorca.

Su primera exposición se inauguró el año 1966 en la Galeria Syra de Barcelona. En ella presentó, con éxito de crítica, óleos y pasteles con temas de Barcelona, Tarragona y naturalmente Mallorca. El pintor Vidal Gomà lo presenta como "un pintor de raza" que podría inscribirse en "las tendencias del realismo lírico". Repite exposiciones en la misma galería los años 1969, con visiones panorámicas

entre les quals destaca l'organitzada a El Vendrell en honor de Pau Casals.

Durant aquestes etapes de la seva vida artística, Bestit s'ha enfrontat amb el paisatge rural i urbà, i també amb la figura. Avis de diferents indrets, personatges populars del poble i de l'inframón barceloní, pescadors de la platja vilanovina i boniques representacions femenines, formen el nombrós conjunt de figures de l'obra d'en Josep Bestit. Per Josep M. Cadena, els apunts al natural que Bestit realitza abundantment com elements preparatoris de l'obra, si els exhibis li proporcionarien una bona reputació com a dibuixant. A partir d'ells sorgeixen els olis, pastels i guaxes que ofereix en les exposicions, juntament amb alguns dibuixos a la ploma o al carbó.

La inspiració de Bestit cap els castells, neix a Vilanova, vila que des de fa prop de trenta anys freqüentava ell i la seva família. Allí coneix, segons ens explica, en Joan Borbonès, home molt aficio-

barcelonesas y 1971, con temas marineros captados en la playa de Vilanova. Esta última muestra, se presentó asimismo en Zaragoza y Vilanova. El estudio de los barrios bajos de Barcelona ocupó su interés entre 1970 y 1976, año en que presenta los resultados en la habitual Galería Syra. En medio de toda esta actividad, existe una buena cantidad de exposiciones colectivas, entre las que destaca la organizada en El Vendrell en honor de Pau Casals.

Durante estas etapas de su vida artística, Bestit se ha enfrentado al paisaje rural y urbano, y también a la figura. Abuelos de diferentes lugares, personajes populares del pueblo y del inframundo barcelonés, pescadores de la playa vilanovina y bonitas representaciones femeninas, forman el numeroso conjunto de figuras de la obra de Josep Bestit. Para Josep M. Cadena, los apuntes al natural que Bestit realiza abundantemente como elementos preparatorios de la obra, si los exhibiera le proporcionarían una excelente reputación como dibujan-

Figura 4. "Llenya". Guaxe.

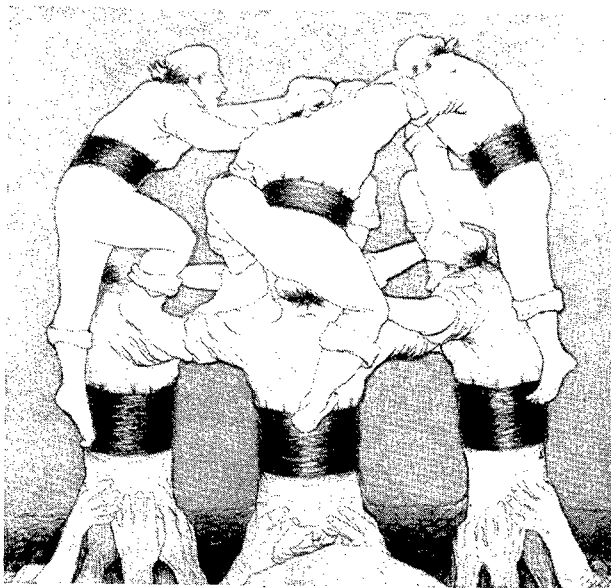

Figura 5. "Bastint castell". Gravata, aiguafort.

nat als castells que "fou qui va provocar la meua febre cap els castells". El seu treball és "fruit d'un llarg estudi dels moviments i de la tècnica casteller, especialment al costat de la colla dels Bordegassos de Vilanova". Utilitza diferents tècniques, oli, guaxa i, evidentment, realitza els característics i nombrosos dibuixos preparatoris. Més endavant, sent la necessitat de treballar el tema en mides naturals, neixent així l'extraordinària sèrie d'olis que Bestit anomena **Els Titans**, que fou el centre del seu **Homenatge als Castellors**.

Aquesta exposició es presentà l'any 1978, amb l'assistència de les colles de Barcelona i de Vilanova, que aixecaren **castells de salutació** en ple Passeig de Gràcia de Barcelona, enfront de la casa Batlló de l'Antonio Gaudí, on està situada la Galeria Syra. Més plasticitat estètica creiem és impossible d'aconseguir. **L'Homenatge als Castellors** té un extraordinari ressò artístic i popular. És la primera vegada que un artista, dedica la totalitat de la seva inspiració en una exposició sencera de tema casteller. Després la mostra es fa itinerant i s'exhibeix, sempre acompanyada per les colles castelleres locals, en les ciutats castelleres. Visita Vilafranca, Tarragona, on la Diputació adquirí una obra pel Museu d'Art Modern, Vilanova, El Vendrell i Valls, a la Sala Sant Roc de la capital del món casteller. Precisament en aquest antic edifici, on es troba el Museu Casteller, fou presentada l'any 1981, la primera carpeta d'aiguaforts dedicada al fet casteller. En aquesta Bestit, s'endinsa en el camp de les tècniques de gravació en un esforç que l'honora, reunint deu gravats i cinc vinyetes acompanyats d'unes breus ressenyes literàries, degudes d'entre altres a les plomes d'Aureli Capmany, Pau Casals, Salvador Espriu, Angel Guimerà, Lluís Millet, Jacint Verdaguer o Jordi Pujol. Els aiguaforts que porten

te. A partir de ells surgen els òleos, pasteles y guaches que ofrece en las exposiciones, juntamente con algunos dibujos a la pluma o al carbón.

La inspiración de Bestit hacia los "castells", nace en Vilanova, villa que desde hace cerca de treinta años frecuentaban él y su familia. Allí conoció, según nos explica, a Joan Borbonès, hombre aficionado a los "castells" que "fue quien provocó mi fiebre hacia los "castells". Su trabajo es "fruto de un largo estudio de los movimientos y de la técnica 'castellera', especialmente junto a la 'colla' (conjunto de "castellers" que, formando agrupación o entidad, se dedican a construir "castells") los Bordegassos de Vilanova". Utiliza diferentes técnicas, óleo, guache y evidentemente realiza los característicos y numerosos dibujos preparatorios. Más adelante siente la necesidad de trabajar el tema en medidas naturales, naciendo así la extraordinaria serie de óleos que Bestit denomina "**El Titans**" (**Los Titanes**), que fue el centro de su **Homenaje als "Castellers"**.

Esta exposición se presentó el año 1978, con la asistencia de las "colles" de Barcelona y de Vilanova, que levantaron **"castells" de salutació** en pleno Paseo de Gracia de Barcelona, frente de la casa Batlló de Antonio Gaudí, donde está situada la Galería Syra. Más plasticidad estètica creemos es imposible de conseguir. **El Homenatge als Castellors** tiene una extraordinaria resonancia artística y popular. Es la primera vez que un artista, dedica la totalidad de su inspiración a una exposición enteramente dedicada al tema "casteller". Después la exposición se hizo itinerante y se exhibió, siempre acompañada por las "colles" locales, en las ciudades "castelleres". Visitó Vilafranca, Tarragona, donde la Diputación adquirió una obra para el Museo de Arte Moderno, Vilanova, el Vendrell y Valls, en la Sala Sant Roc de la capital del mundo "casteller". Precisamente en este antiguo edificio, donde se

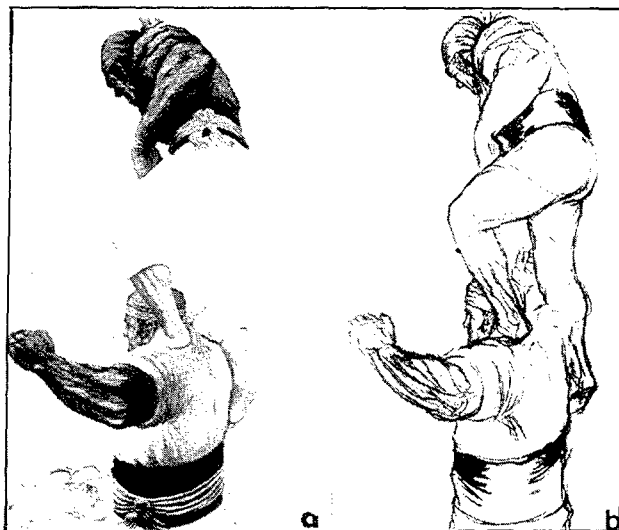

Figura 6. "Bastint pilar" ("Titans"). a) oli; b) estudi, dibuix carbó.

noms ben significatius, **Bastint castell**, **Descarregant**, **Graller**, **Anxaneta**, **Titans**, **Segons**, **Llenya** i **Fent pinya**, estan estampats en tintes negres, terres o sèpies, a l'igual que les vinyetes.

Sobre l'obra d'en Josep Bestit s'ha escrit molt i bé: "Un agradable perfum de veritat es desprèn de l'obra castellera de Josep Bestit". (Josep M. Cadena); "L'artista Bestit, ha fet possible i situar els castells i tot allò que els envolta dintre la grandiositat inesgotable de l'art". (Jordi Morant i Clanxet); "Braços i cossos tensos i en escorç, solidesa i agilitat, esforç, responsabilitat i germanor, carregar i descarregar i les múltiples formes de l'activitat castellera, han trobat en Josep Bestit l'artista generosament entregat a la tasca de deixar-nos una extensa i completa obra plàstica de tema casteller". (Teresa Basora i Sugranyes); "Josep Bestit, en aquesta exposició itinerant, que en algun aspecte, possiblement, és també antològica, ens presenta la noble i insigne visió universalista de l'art de fer castells". (Joan Gala); "El gairebé religiós exercici dels castells, troba en les obres d'en Josep Bestit una singular representació de la seva simbologia, de les seves arrels i del seu més intrínsec contingut". (Marcel·lí J. Valls i Torné).

Figura 7. Estudi pèls "Titans". Dibuix carbó.

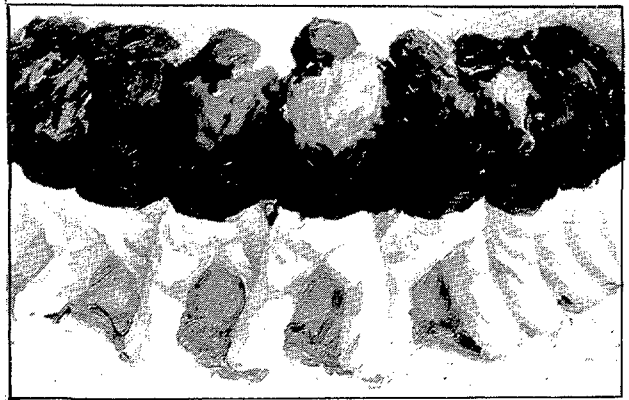

Figura 8. Castellers fent pinya de germanor". Oli.

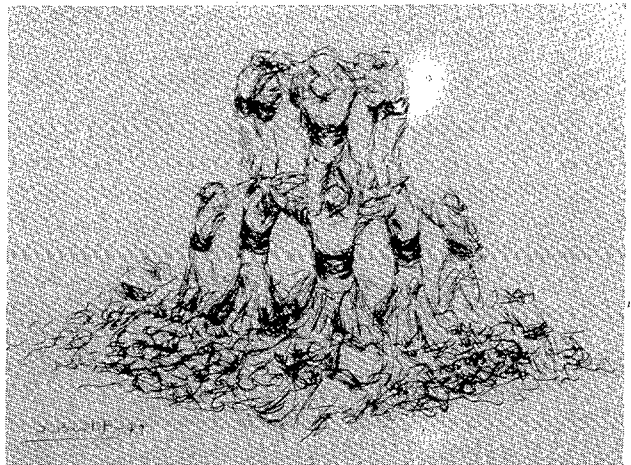

Figura 9. Bastint castell. Ploma.

encuentra el "Museu Casteller", fue presentada el año 1981, la primera carpeta de aguafuertes dedicada al hecho "casteller". En ésta, Bestit se introduce en el campo de las técnicas del gravado en un esfuerzo que le honra, reuniendo diez gravados y cinco viñetas acompañadas de unas breves reseñas literarias, debidas entre otras a las plumas de Aureli Campmany, Pau Casals, Salvador Espriu, Angel Guimerà, Lluís Millet, Jacint Verdaguer o Jordi Pujol. Los aguafuertes que llevan nombres muy significativos, **Bastint castell (construyendo un "castell")**, **Descarregant (dismontando un "castell")**, **Graller (músico que toca un instrumento de viento que acompaña los movimientos de los "castellers")**, **Anxaneta (niño que corona el "castell")**, **Titans**, **Segons ("castellers" del segundo piso)**, **Llenya (caída de un "castell")** i **Fent pinya**, están estampados en tinta negra o sepia, al igual que las viñetas.

Sobre la obra de Josep Bestit se ha escrito mucho y bien: "Un agradable perfume de verdad se desprende de la obra 'castellera' de Josep Bestit". (Josep M. Cadena); "El artista Bestit, ha hecho posible situar los 'castells' y todo aquello que los rodea dentro de la grandiosidad inagotable del arte". (Jordi Morant i Clanxet); "Brazos y cuerpos

Però Bestit, que ha seguit cultivant altres temàtiques, en cap moment ha deixat la tasca de universalitzar el món casteller. Diverses exposicions, una d'elles antològica l'any 1985 a la Galeria Comas de Barcelona, són exponent d'aquesta ininterrompuda activitat.

Fa uns pocs anys Bestit va començar a treballar el fang, per a endinsar-se en el món tridimensional de l'escultura, a l'igual que han fet, amb notable encert, molts pintors com Degas, Matisse, Gauguin, Braque i el mateix Picasso. Aquest nou aspecte de la seva obra, l'ha portat a idear un conjunt escultòric casteller, que ha de tenir un lloc a la Barcelona que es prepara per acollir un esdeveniment singular, com són els Jocs Olímpics. Els castellers han estat protagonistes en totes les grans manifestacions sòcio-culturals de Catalunya i ambaixadors del nostre país arreu del món. Sens dubte estaran presents en molts actes, possiblement a la inauguració dels Jocs de 1992. És desitjable que aquesta presència, no quedi, únicament reflectida en la fugaç visió dels sorpresos espectadors i en la crònica diària dels esdeveniments. El fet casteller, **art, folklore i esport autòcton**, necessita deixar empremta perenne a Barcelona i per això, ¿quin lloc millor no seria algun indret de l'Anella Olímpica?, ben a prop d'allí on carregaran i descarregaran castells, torres i pilars de germanor, davant del Món.

Figura 10. "Graller". Ploma.

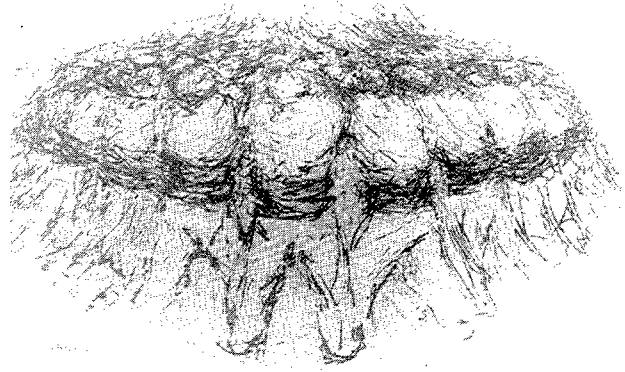

Figura 11. "Pinya castellera". Gravats, aiguafort.

tenso y en escorzo, solidez y agilidad, esfuerzo, responsabilidad y unión, hacer y deshacer, y las múltiples formas de la actividad 'castellera', han encontrado en Josep Bestit el artista generosamente entregado a la tarea de dejarnos una extensa y completa obra plástica de tema 'casteller'. (Teresa Basora i Sugranyes); "Josep Bestit, en esta exposición itinerante, que en algún aspecto, posiblemente, es también antológica, nos presenta la noble e insigne visión universalista del arte de hacer 'castells'. (Joan Gala); "El casi religioso ejercicio de los "castells", encuentra en las obras de Josep Bestit, una singular representación de su simbología, de sus raíces y de su más intrínseco contenido". (Marcel·lí J. Valls i Torné).

Pero Bestit, que ha seguido cultivando otras temáticas, en ningún momento ha dejado la tarea de universalizar el mundo "casteller". Diversas exposiciones, una de ellas antológica el año 1985 en la Galería Comas de Barcelona, son exponente de esta ininterrumpida actividad.

Hace pocos años, Bestit, comenzó a trabajar la arcilla, para adentrarse en el mundo tridimensional de la escultura, al igual que lo han hecho, con notable acierto, muchos pintores como Degas, Matisse, Gauguin, Braque y el mismo Picasso. Este aspecto nuevo de su obra, le ha llevado a idear un conjunto escultórico "casteller", que debe tener un sitio en la Barcelona que se prepara para acoger un acontecimiento singular, como son los Juegos Olímpicos. Los "castellers", han sido protagonistas en todas las grandes manifestaciones socio-culturales de Cataluña y embajadores de nuestro país en todo el mundo. Sin duda estarán presentes en muchos actos, posiblemente en la inauguración, de los Juegos de 1992. Es deseable que esta presencia, no quede únicamente reflejada en la fugaz visión de los sorprendidos espectadores y en la crónica diaria de los acontecimientos. El hecho "casteller", **arte, folklore y deporte autóctono**, necesita dejar huella perenne en Barcelona y ¿qué sitio mejor para ello que el Anillo Olímpico?, junto al lugar donde harán y desharán "castells", "torres" y "pilars", ante el Mundo.